

Nordfiskeri

Nyt fra Nordisk Arbejdsgruppe for Fiskeriforskning – NAF

Nr. 28 April 2006

Havet skal renses for fast affald

Fast affald i havet er ikke kun et æstetisk problem – problemet er både lokalt og globalt og handler også om økonomi.

Havet flyder med svært nedbrydelige materialer til gene for kystbefolkningen, turister, fiskere og sidst men ikke mindst havets egne dyr. Der skal bestemte og målrettede indsatser til for at rense havet.

For eksempel skal det være en fordel for fiskerne, som samler op affald fra bølgerne, at transportere sine uvelkomne fund til land, foreslår en udredning, finansieret af Nordisk Ministerråd.

Havet flyder med beholdere, metaldunker, kemirester og andet skadeligt affald.

Menneskerne smider ting i havet hele tiden. Nogle gør det med vilje, andre ved fejl eller uheld. Der smides og mistes metaller, plastik, glas, drivgarn og andre fiskeriredskaber. Ofte er der tale om ting som nedbrydes langsomt, og derfor vil havstrømmene sprede dem langs kysterne og føre dem ud til det åbne hav. Også floderne bruges til at blive af med affald, hvorved problemerne overlades til andre. Der kan såmænd være tale om vindbåret affald, ofte let plastik, som ender i havet og kan anrette store skader. Synderne er mange, fra private personer til offshore industri. Ved analyser har man dog kunnet konstatere, at en meget stor del af det affald, man finder på stranden, stammer fra fiskeriet. Det drejer sig om alt fra gummistøvler til trawl, fiskekasser, plasticbånd, oliebeholdere og langliner. FAO (FN's Fødevarer- og Landbrugsorganisation) har beregnet, at der årligt tabes eller dumpes ca. 160.000 ton fiskeredskeber fra fiskefartøjer verden over.

Samtidigt er fiskerne godt klare over, at fast affald kan være et stort økonomisk problem for dem. Affaldet ødelægger udstyr, det kan gøre fangsten uspiselig eller uattraktiv, plastic kan blokere bådens vandindtag og sætte sig fast i nettene og trawlene, rebet kommer i skibsskruer – der er ingen ende på problemerne.

Men der er ikke meget der tilskynder fiskerne til at tage affaldet med tilbage til land og dermed mindske affaldet. Det ville medføre en økonomisk belastning for fiskeren, hvis økonomi måske er stram nok i forvejen. Derfor ryger affaldet lige lukt tilbage i havet, nogle gange ledsaget af nyt affald.

En fællesnordisk projektgruppe har gennemgået affaldshåndteringen i Norden. Gruppen har beskrevet situationen som den er nu og er kommet med en mængde forslag til både store og små forbedringer.

— Vor fokus har været, at der i sidste ende ikke skal tilføres nyt fast affald i havet, og det eksisterende skal tages op i land, siger projektkoordinator *Jan Brataas* fra stiftelsen FEE (Foundation for Environmental Education) i Norge.

— Vi ville også undersøge, hvilke tekniske, økonomiske og juridiske forudsætninger som hindrer eller fremmer en miljøtilpasset håndtering af fast affald fra fiskefartøj.

Arbejdsgruppens analyse består af fire dele: lovgivning, tekniske tiltag, styringssystemer (waste management) og information, undervisning/læring samt holdningsændring.

Lovgivning

De nordiske lande er med i flere internationale aftaler og konventioner, som sigter mod mindskning af affald i havet. Alle disse, også

den centrale MARPOL-konvention, tillader dog et vist udkast af affald, 'når det ikke medfører større trussel mod miljøet'. I MARPOL er der dog defineret følsomme områder, hvor der gælder strengere krav til affaldshåndteringen end andre steder. I Norden er Østersøen og Nordsøen sådanne områder.

Ifølge Jan Brataas bør man forbyde al udkast af fast affald – bortset fra organisk køkkenaffald – i samtlige nordiske have. Det medfører naturligvis, at affald, både selvproduceret og optaget, tages med på land. Den udfordring som ligger i dette er at der i dag mangler mange fiskefartøjer faciliteter til at opbevare affaldet, mange havne kan ikke håndtere det, og i nogle lande vil det medføre en økonomisk belastning for fiskeren.

Arbejdsgruppen foreslår blandt andet at fiskerne bliver forpligtet til at rapportere om affald, som de ikke kan tage med ombord, og at de ikke skal behøve betale affaldsafgifter for mængder som er større end normalt (*no special fee*-princippet). Fiskerne bliver også forpligtet til at notere og rapportere præcis position af mistet udstyr og større affald, som de ikke kan tage med ombord.

Tekniske krav

Der bør udarbejdes specifikationer for miljøudstyr ombord – pladsforhold, krav til udstyr, såkaldte Store Poser (*Big Bags*). Der skal startes kampagner i stil med 'Fiske efter skrald' (i lighed med *Fishing for litter*-kampagnerne).

De mindste fartøjer har naturligvis med begrænsede muligheder for at tage store mængder affald op, men de kan altid rapportere hvad de har set og hvor. Der bør også kortlægges, hvor der ligger gammelt mistet udstyr og affald, og der skal ryddes op i gamle synder.

— Vi er særligt opmærksomme på problemet med spøgelsesfiskeri. Gammelt udstyr som er mistet kan fiske i årevis, og det er ekstremt vigtigt at få rensset op i dem, siger Jan Brataas.

Styringssystem

Arbejdsgruppen foreslår også et fællesnordisk system for registrering af affald som bringes til havnene. Dette system skal samordnes med de eksisterende systemer for registrering af affald på land. På den måde får man et mere fuldstændigt billede af affaldets mængde og typer, hvordan det er spredt langs de nord-

iske kystområder. Meget affald driver med havstrømmene, og man må formode, at visse områder er mere udsatte end andre.

Information

— Alle havne skal oprette en hjemmeside, som informerer om modtagningsforholdene og de nye krav. Der skal udarbejdes information til fiskerne om affald. Dette sker gerne i en samordnet kampagne i samtlige nordiske lande.

— Holdningsbearbejdning bør være en fast del af informationen til fiskere og i uddannelsen. Miljøbevidsthed bør være et fast tema på fiskeriskoler og -kurser. Det er også vigtigt at der udvikles forskellige metoder til holdningsbearbejdning hos fiskere, havnepersonale og alle andre, som bidrager til det faste affald i havet, betoner Jan Brataas. Folk bør ændre deres opførsel, og det skal blive klart for alle, at det i høj grad er i deres egen interesse.

Rapporten

'Fast avfall från fiskefartyg' (TemaNord 2005:597) med detaljerede beskrivelser af problemet og de forskellige forslag kan bestilles og/eller downloades på Nordisk Ministerråd website: www.norden.org/fisk under overskriften 'Seneste publikationer' ■

Håndtering af affald ombord på fiskefartøjer og mindre fartøjer

Nordsøen er et skraldedepot. Årligt smides cirka 20.000 ton affald i området, til stor gene for fisk, hav og fugle. 70 % af affaldet synker til bunds, og skader fiskefangsten i garn og trawl. Resten flyder rundt på overfladen eller skylles op på kysterne. 90 % af det flydende affald er plastic, som medfører store skader for visse havfuglebestande. På verdensplan dør der årligt omkring 1 mio. fugle og omkring 100.000 havpattedyr fordi de har spist plastic!

En trawler kan "fange" op til 12.000 kg affald pr. år. Her er fangsten klemt mellem gammel wire, metalbeholdere og andet skrot. Det økonomiske tab bliver stort, dels fordi fangsten bliver skadet, men også fordi fiskerne bruger ca. to timer hver uge til at rense udstyret. Desuden kan fartøjerne risikere at få affaldet i skruen, hvilket fører til driftsstop og – igen – store økonomiske tab.

Danmark, Norge og Island er blandt de 10 største fiskerinationer i verden. De nordiske

lande leverer halvdelen af al fisk, som bliver spist i EU-landene. I lyset af dette står det klart at den voksende mængde affald havet medfører alvorlige konsekvenser for de nordiske lande. Store dele af havområderne i Norden bliver defineret som særligt følsomme områder i affaldsreglerne. (Se kort).

Der eksisterer både regler om og vejledninger i hvordan affald skal håndteres til havs, men de kan være svære at følge. Derfor har Nordisk Ministerråd nu udgivet en folder for værfter, rederier og fiskere. Folderen skal motivere og inspirere til effektiv og miljøvenlig affaldshåndtering til havs. Den omtaler teknologier, systemer, rutiner og rapportering hvad gælder affaldshåndtering om bord. Brochuren vil blive udgivet på fem forskellige sprog. Folderen er baseret på en teknisk rapport "Håndte-

Områder med specielle krav for udsmid af affald

ring av avfall ombord på fiskebåter og mindre fartøyer (TemaNord 2006:502)". Rapporten og informationsfolderen er udarbejdet af Det Norske Veritas (DNV) under ledelse af BAT-gruppen, som hører under Nordisk Ministerråds arbejdsgruppe for produkt og affald, PA-gruppen. ■

Der nordiske fiskerisamarbejde har en projektvirksomhed som indgår i realiseringen af handlingsprogrammet for fiskerisamarbejdet. Projektvirksomheden dækker specielt forskningsmæssigt behov på udvalgte forskningsområder samt området hvor Miljøsamarbejdet og Fiskerisamarbejdet har fælles interesse. I 2006 omfatter projektvirksomheden 23 projekter af hvilke de 13 starter op i 2006. Nedenfor følger en kort presentation af projekterne.

NAF-projekter

Projekttitel: Fisheries management and development in fisheries: Comparative studies of Denmark, Faroe Islands, Greenland, Iceland, Norway and Sweden

Deltagere: DK, IS, NO, SE, FO og GR

Formål: Projektet skal se på landenes forvaltningsstrategier vha. forskellige kriterier som bestandsvurdering, økonomisk afkast og produktivitetsudvikling. Dette skal give beslutningstagerne bedre grundlag ved beslutning valg af forvaltningsværktøjer.

Kontaktperson: Prof. Ragnar Tveterås

- ragnar.tveteras@uis.no

Projekttitel: Beredskabsnetværk for sikring av mattrygghet

Deltagere: NO, DK, IS og FO

Formål: At etablere et netværk indenfor beredskabsudvikling i forbindelse med sporbarhed og madtryghed. I denne forbindelse skal der gennemføres workshop og praktiske demonstrationer.

Kontaktperson: Jostein Storøy

- jostein.storoy@sintef.no

Projekttitel: Baltic Sea Trout workshop

Deltagere: ÅL, SE, DK, EE, LV, LT, PL, RU

Formål: At arrangere en Baltic Sea Trout workshop. Her skal forskere og forvaltere opdatere deres viden, diskutere nye projekter og endelig styrke samarbejdet mellem interessenterne.

Kontaktperson: Petri Heinimaa

- petri.heinimaa@rktl.fi

Projekttitel: Mid-Atlantic Ridge ecosystem characteristics, fisheries impact and evaluation of NEAFC area closures

Deltagere: NO, RU

Formål: Projektet skal sammenstille en række af de data der findes i Rusland og publicere dem, således at de bliver gjort tilgængelige.

Kontaktperson: Odd Aksel Bergstad

- oddaksel@imr.no

Projekttitel: Workshop med fokus på fiskeri- og havbruksnærings verdiskapende betydning i de nordiske lande

Deltagere: DK, NO og SV

Om å skite i eget reir.....

Før i tiden trodde folk at havet var så stort at det ikke var mulig å ødelegge det. Nå vet vi bedre, men til tross for det fortsetter vi med å forsøple det. Det er meget å gjøre før vi kan si oss forholdsvis fornøyde. Vi har fått regler mot å dumpe olje på havet, og skip skal ta med sitt søppel til land. Hvorfor er situasjonen allikevel bekymringsfull?

Alle vet jo at et tapte fiskeredskaper fortsetter å fiske "i det uendelige" når det ligger på havbunnen, og at fiskeredskap kan bli ødelagt når det treffer søppel av ulike salg på bunnen.

Omfanget av søppel på bunnen i dag er trolig så stort at det har merkbar innflytelse på oppfisket volum. Og verre kan det bli hvis ikke vi får bukt med problemet. Fiskerne er selv ansvarlig for en del av forsøplingen, samtidig som de selv har egeninteresse av å holde havet og bunnen rent. Det er snakk om å skite i eget reir, som det heter på godt norsk.

Å kaste søppel over bord er en villet handling, og forkastelig. Det kan man faktisk stoppe med hvis man vil, og det er mulig å ta vare på søppelet om bord med relativt enkle midler. Tap av fiskeredskaper er som oftest uhell. Uhell er alle utsatt for. Tapte fiskeredskaper er svært skadelig på kort og

lang sikt hvis det ikke blir fjernet. Derfor må man melde fra hvor det ligger. Men mange vil være redde for å måtte betale det koster å ta det opp, og kvier seg derfor for å si fra. Det er forståelig. Det peker samtidig på behovet for en ordning som gjør det mulig å melde fra, uten at man blir ruinert eller straffet.

Ved uhell er det god tone å hjelpe hverandre. Det gjelder i særlig grad til sjøs. Fiskerne ville vinne mye ved å diskutere problemet med myndighetene og sammen finne frem til ordninger alle kan leve med for å sikre de fremtidige fiskeriene. Begge partene må strekke seg litt. Det blir nok ikke gratis for noen, men vi er jo blitt vant til å betale for renovasjon der vi bor. Alle i samfunnet må være villige til å rydde opp etter seg.

Det er vel bare å erkjenne at det må en holdningsendring til; fiskere, andre sjøfarende og brukere av havet, og myndigheter må forene krefter for å gjøre noe som fjerner problemet.

Det går an å gjøre noe med alt her i verden. Det er bare noe som tar lengre tid enn annet. Det er å håpe at man i dette tilfellet kan finne en snarlig løsning. ■

Formål: Fremskaffe status for kundskab og diskutere tilnærming og metodik når det gjelder analyser af værdiskabelse og "ringvirkning" forbundet med fiskeri- og havbrugserhvervet. Arbejdet skal også forøge netværket i Norden.

Kontaktperson: Inger-Anne Sætermo

- inger.a.setermo@sintef.no

Projekttitel: Kæden fra opdræt af laks til produkt – kvalitet, sundhed og udbytte

Deltagere: DK, NO, IS, SE og FO

Formål: At afholde en conference, hvor der fremlægges den nyeste viden på området fra opdræt af laks over slagtning og processering til det endelige produkt, for derigennem at fremme koordinering af forskning og udvikling inden for sektoren i Norden. Derudover at forstærke netværket indenfor området.

Kontaktperson: Jette Nielsen – jn@dfu.min.dk

Projekttitel: Workshop om aldersbestemmelse av sel

Deltagere: NO, DK, SE, FI, FO, IS, GL og AX

Formål: At estimere usikkerhed og fejlkilder ved aldersbestemmelse af grønlandssæl og gråsæl samt at udarbejde fællesnordiske/internationale guidelines for aldersbestemmelse af disse arter.

Kontaktperson: Prof. Tore Haug – toreha@imr.no

Projekttitel: GLOBALMODEL – Globale markedsmodeller for fisk og fiskeprodukter

Deltagere: 2 personer fra hvert nordisk land

Formål: At udveksle information og fremme udviklingen af modeller som er velegnede til at identificere og analysere de rammebetingelser, som de globale markeder skaber for den nordiske fiskerisektors aktivitet, herunder både for primærsektoren og fiskeforarbejdnings-industrien.

Kontaktperson: Max Nielsen – max@foi.dk

Projekttitel: Setting the global optimal policies for sustainable fisheries

Deltagere: NO, IS og DK

Formål: At etablere en stokastisk feedback model som skal generere bedre indekser ved sammenligning af fangststrategier i Danmark, Norge og Island og at udvikle en model som inkluderer flerbestandshensyn i en stokastisk setting.

Kontaktperson: Stein Ivar Steinshamn

- stein.steinshamn@snf.no

Forts. næste side

Projekttitel: Prisbildning för sötvattensfiskar
Deltagere: FI, SE, AX, DK
Formål: At fremme erhvervsmæssig skærgårds- og kystfiskeriet i Finland, Åland og Sverige gennem bl.a. ny kundskab om prisudviklingen hos ferskvandsfisk og østersølaksen.
Kontaktperson: Jari Setälä – jari.setala@rktl.fi

Projekttitel: BIØKOMODA
Deltagere: DK, GL, FO, IS, NO, SE, FI
Formål: Fællesnordisk at fremme udviklingen af modeller som er egnet til at danne grundlag for et helhedssyn på en langsigtet udvikling af fiskeri, hvor biologiske, økonomiske og sociale forhold inddrages.
Kontaktperson: Erik Lindebo – erik@foi.dk

Projekttitel: Impact of seafood consumption in pregnancy on offspring health

Deltagere: DK, NO, IS og FO
Formål: Undersøge for og imod indtagelse af fisk og skaldyr under graviditet. Føde baseret på fisk og skaldyr indeholder en række stoffer som er vigtige for mennesker, men samtidig indeholder det også miljøfremmede stoffer som i visse doser kan skade fosteret.
Kontaktperson: Prof. Sjúður Fróði Olsen – sfo@ssi.dk

Projekttitel: Looking fish in the eye
– cataract as a problem in fish farming
Deltagere: FI, NO, SE
Formål: Undersøge omfanget af udbredelsen af "cataract" i akvakultur i Norden, fastsætte diverse faktoreres rolle i dannelsen af cataract samt se på konsekvenserne af angreb.
Kontaktperson: Nina Peuhkuri – nina.peuhkuri@rktl.fi

Projekttitel: Project NISE 2004 – 2008
Deltagere: FO, IS og NO
Formål: Beskrive de fysiske forhold i Norske- og Islandshavet og deres ændringer fra 1948 frem til vore dage. Øge forståelsen af de nøgleprocesser, der skaber ændringer i vandmasser og cirkulation i området. Bestemme NISE-modellens evne til at reproducere observerede tilstande og ændringer.
Kontaktperson: Bogi Hansen – bogihan@frs.fo

Projekttitel: Udvikling af ny ferdsskriver
Deltagere: NO, IS
Formål: Udvikling af et registreringsmærke som tillader at lokalisere fisk og undersøge deres vandring ved hjælp af jordens magnetfelt.
Kontaktperson: Hans Hagen Stockhausen – hans.hagen.stockhausen@imr.no ■

MiFi-projekter

Projekttitel: Miljørisikovurdering af kemikalier fra havbrug i nordiske havområder – medicin, biocider og miljøgifte fra foder
Deltagere: DK, NO, FO og IS
Formål: At tilvejebringe et veldokumenteret grundlag for udvikling og implementering af produktionsmetoder, der sikrer at fiskeproduktionen i nordiske havbrug foregår på en miljø- og sundhedsmæssig forsvarlig måde
Kontaktperson: Kim Gustavson/Gitte I Petersen – kig@dhi.dk og gig@dhi.dk

Projekttitel: Anvendelse af geografiske analyser til identifikation af nordiske hav- og kysthabitater (NorGIS)
Deltagere: DK, SE, FI, NO og IS
Formål: At harmonisere anvendelsen af geografiske analyser og georelateret data (GIS) som redskab til identifikation, udbredelse og klassifikation af nordiske hav- og kysthabitater blandt de relevante naturforvaltningsmyndigheder i Norden.
Kontaktperson: Grethe Elisabeth Dinesen – grd@sns.dk

Projekttitel: Interactions between seals, coastal fishery and fishermen in the Baltic Sea. Who is killing who in the system
Deltagere: FI

Formål: At udarbejde en tilbundsgående analyse af den nuværende sæl/fiskeri konflikt i Østersøen. Hovedproblemerne og mulige løsninger præsenteres på DVD format.
Kontaktperson: Petri Suuronen – petri.suuronen@rktl.fi

Projekttitel: Genetic consequence of fisheries and fisheries management
Deltagere: SE, NO, DK, FI, IS
Formål: At arrangere en "mulit disciplinær" workshop om genetiske konsekvenser af fiskeri og fiskeriforvaltning.
Kontaktperson: Johan Dannewitz – johan.dannewitz@fiskeriverket.se

Projekttitel: International Symposium on Research and Management of Eutrophication in Coastal Ecosystems (Eutro2006)
Deltagere: Fra alle de nordiske lande.
Formål: Afholde konference med 500 videnskabsfolk og forvaltere. De skal diskutere en række emner; eksisterende viden om kyst eutrofiering, næringsstof kredsløb, reference tilstande såvel som primær og sekundær effekter.
Kontaktperson: Jesper H Andersen – jha@dhi.dk

Projekttitel: Deep-water communities in the West-Nordic area – biodiversity, status and evaluation for MPAs – DEEP-WEST
Deltagere: IS, NO og DK

Formål: At samle information om "dybhavs samfund" med stor epifauna i subarktiske og boreale have i det Vestnordiske område. Det sker vha. blandt andet "AUV".
Kontaktperson: Jörundur Svavarsson

Projekttitel: Udarbejdelse af en 100 års vækstkroneologi fra Nordatlantisk torsk otolither – en forbedret basis for evaluering af klimaeffekter på fiskevækst, produktivitet og forvaltning
Deltagere: DK, GL, IS, FO, NO, ICES
Formål: At konstruere en 100 års biokroneologi af torsk evækst fra de større torskpopulationer i Nordatlanten på basis af historiske indsamlinger af otolither. Derigennem skal bl.a. effekter fra klimaændringer på vækst og produktivitet belyses.
Kontaktperson: Peter Grønkjær – peter.groenkjaer@biology.au.dk

Projekttitel: Nordic Working Group on Marine Protected Areas as a tool for fisheries management
Deltagere: DK, NO, SE, FI, IS
Formål: At adressere en række nøglespørgsmål i relation til brugen af rumlig planlægning og "marine protected areas" (MPA) i fiskeriforvaltningen i Norden. Gruppen skal syntetisere viden fra gennemførte projekter og projekter som er i gang.
Kontaktperson: Ole Vestergaard – osv@dfu.min.dk ■

norden

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K

www.norden.org

Information om NAF og nordiske fiskerisamarbejde:
Fiskerirådgiver Ásmundur Guðjónsson

www.norden.org/fisk/

Tlf: +45 - 33960255
Fax: +45 - 33932047
E-mail: ag@norden.org

Nordisk samarbeid om fiskeriforskning
Nordisk Arbeidsgruppe for Fiskeriforskning (NAF) samordner de felles forskningsprosjektene, tar initiativ til økt nordisk forskningssamarbeid, finner fram til

områder som er egnet for nordisk samarbeid og vurderer det faglige innholdet i forskningsprosjekt som det blir søkt støtte til.

Nordfiskeri er udgivet af Nordisk Ministerråd.
Tekst: Lauri Dammert
Layout: Lauri Dammert